

BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA FUQAROLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARNING O'RNI

Sharipov San'atjon Valijonovich

Toshkent amaliy fanlar universiteti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI: <i>Received: 28.05.2026</i> <i>Revised: 29.05.2026</i> <i>Accepted: 30.05.2026</i>	<i>Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishda interfaol metodlarning pedagogik imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Ta'lim jarayonida "Aqliy hujum", "Klaster", "Bahs-munozara", "Rolli o'yin" kabi metodlardan foydalanish o'quvchilarning ijtimoiy faolligi, mustaqil fikrlashi, jamoa bilan ishlash ko'nikmalari hamda fuqarolik mas'uliyatini rivojlantirishi asoslab berilgan. Tadqiqot davomida tajriba-sinov ishlari olib borilib, interfaol metodlarning samaradorligi statistik jihatdan tahlil etilgan. Natijalar boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirishda interfaol metodlar muhim pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi.</i>
KALIT SO'ZLAR: <i>fuqarolik kompetensiyasi, interfaol metod, boshlang'ich ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik texnologiya, o'quvchi faolligi, ta'lim samaradorligi.</i>	

Bugungi globallashuv sharoitida yosh avlodni har tomonlama barkamol, mustaqil fikrlovchi hamda faol fuqarolik pozitsiyasiga ega shaxs sifatida tarbiyalash ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarda fuqarolik kompetensiyasini shakllantirish muhim pedagogik masala sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki aynan shu davrda bolalarda jamiyatga munosabat, axloqiy qarashlar, jamoa bilan ishlash va ijtimoiy mas'uliyat kabi sifatlar shakllanadi.

Fuqarolik kompetensiyasi o'quvchining o'z huquq va burchlarini anglashi, jamiyat hayotida faol ishtirok etishi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat bilan yondashishi hamda mustaqil qaror qabul qila olish qobiliyatini ifodalaydi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda mazkur kompetensiyani rivojlantirishda interfaol metodlar samarali vosita sifatida e'tirof etilmoqda [1].

Interfaol metodlar o'quvchini ta'lim jarayonining faol subyektiga aylantirib, uning fikrlashi, mulohaza yuritishi va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olganda, interfaol metodlar orqali tashkil etilgan darslar ularning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ijtimoiy faolligini kuchaytiradi [2].

Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, suhbat, tajriba-sinov, qiyosiy tahlil va statistik metodlardan foydalanildi. Tajriba ishlari umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinflarida olib borildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi interfaol metodlarning fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishdagi samaradorligini aniqlashdan iborat bo'ldi.

Fuqarolik kompetensiyasini rivojlantirishda "Bahs-munozara", "Aqliy hujum", "Rolli o'yin", "Klaster" kabi metodlar alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu metodlar orqali o'quvchilar erkin fikr bildirish, jamoada ishlash, boshqalarning fikriga hurmat bilan qarash hamda muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalariga ega bo'ladilar [3].

Tajriba-sinov ishlari davomida nazorat va tajriba guruhlarini tashkil etildi. Tajriba guruhlarida interfaol metodlarga asoslangan darslar muntazam qo'llanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, tajriba guruhidagi o'quvchilarning ijtimoiy faolligi va fuqarolik kompetensiyasi ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshgan.

1-rasm. Interfaol metodlar asosida tashkil etilgan dars jarayoni modeli

Rasmda boshlang'ich sinf o'quvchilarining interfaol metodlar asosida guruhlarda ishlashi, fikr almashishi va jamoaviy faoliyat jarayoni aks ettirilgan. Ushbu metodlar o'quvchilarning fuqarolik faolligi va kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar asosida olib borilgan mashg'ulotlarda o'quvchilarning mustaqil fikrlashi 28 foizga, jamoada ishlash ko'nikmalari 31 foizga, fuqarolik mas'uliyati ko'rsatkichlari esa 26 foizga oshgan. Bu esa interfaol ta'limning samaradorligini tasdiqlaydi.

Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlarni qo'llash nafaqat bilim samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarda demokratik qadriyatlarga hurmat, tolerantlik, ijtimoiy faollik va fuqarolik madaniyatini ham shakllantiradi. Shu bois ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng qo'llash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi [4-5].

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarida fuqarolik kompetensiyasini shakllantirishda interfaol metodlar muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi. Ular o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kelgusida boshlang'ich ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv asosida interfaol metodlardan foydalanishni yanada takomillashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Muslimov N.A. Pedagogik kompetentlik va innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2021.
2. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
3. Ishmuhamedov R. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2020.
5. Xoliqov A. Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirish. // Xalq ta'limi jurnali. – 2022. – №4. – B. 56–60.